

Innst. 336 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 115 S (2016–2017)

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens artikkel 19

Til Stortinget

Sammendrag

Bakgrunn

I henhold til EØS-avtalens artikkel 19 skal Norge og EU med to års mellomrom gjennomgå vilkårene for handelen med basis landbruksvarer (melk, kjøtt, grønnsaker mv.) med sikte på en gradvis liberalisering. Forhandlingene skal i henhold til artikkel 19 skje innenfor rammen av partenes respektive landbrukspolitikk, og videre reduksjoner av handelshindringer skal skje på gjensidig fordelaktig basis.

Norge og EU har tidligere inngått to avtaler om økt handel med landbruksvarer i henhold til EØS-avtalens artikkel 19. Den første avtalen ble inngått med virkning fra 1. juli 2003, jf. St.prp. nr. 71 (2002–2003), og den andre med virkning fra 1. januar 2012, jf. Prop. 62 S (2010–2011).

Nye forhandlinger etter EØS-avtalens artikkel 19 mellom Norge og EU ble innledet i juni 2014. Norge og Kommisjonen kom til enighet om en avtale den 5. april 2017. Avtalen vil senere bli godkjent i EU ved kommisjonsbeslutning og rådsbeslutning. Avtalen vil bli forelagt Europaparlamentet til godkjenning.

Artikkel 19-avtalen vil på denne bakgrunn trolig ikke iverksettes før tidligst fra 1. januar 2019. Etter forrige avtaleinngåelse brukte EU-siden 23 måneder på å ratifisere. Dersom avtalen skulle tre i kraft før

utgangen av et kalenderår, legges det til grunn at nye tollkvoter som følge av avtalen, skal fordeles på pro rata-basis fra ikrafttredelsestidspunktet.

Avtalen antas å være en sak av særlig stor viktighet, slik at Stortingets samtykke til inngåelse er nødvendig i medhold av Grl. § 26 annet ledd.

Avtalen i uoffisiell norsk oversettelse følger som trykt vedlegg til proposisjonen.

Handelen med basis landbruksvarer mellom Norge og EU viser en jevn økning i norsk import fra EU. Den totale importen av landbruksvarer fra EU utgjorde i 2016 om lag 40 mrd. kroner, dvs. en økning på 9 pst. fra 2015. Importen fordeler seg med 26 mrd. kroner på basis landbruksvarer og 14 mrd. kroner på bearbejdede landbruksvarer omfattet av EØS-avtalens protokoll 3. Vår totale eksport av landbruksvarer til EU beløp seg i 2016 til om lag 6,5 mrd. kroner, en økning på tre prosent i forhold til 2015.

Generelt om forhandlingsresultatet

Norske konsesjoner

Resultatet av artikkel 19-forhandlingene balanserer etter regjeringens syn hensynet til norsk landbruk og landbruksproduksjon på den ene siden og hensynet til norske forbrukere og mangfoldet i det norske matmarkedet på den andre siden. Regjeringen har i forhandlingene lagt vekt på å gi konsesjoner for landbruksvarer der det allerede er import til ordinær toll, eller der det eksisterer et mer langsiktig importbehov. Videre er det gitt konsesjoner på enkelte varer som kan bidra til å styrke mangfoldet i det norske matmarkedet, samtidig som hensynet til avsetningen av norske landbruksvarer er ivarettatt.

Regjeringen har i forhandlingene lagt vekt på Stortingets vedtak om å fase ut eksportsubsidiene for landbruksvarer innen utgangen av 2020. Utfasingen vil særlig påvirke produksjonen av melk ved at støt-

ten til merkevareeksport av ost fases ut. Resultatet av forhandlingene innebærer en begrenset økning i EUs kvote for ost på 1 200 tonn, fra 7 200 tonn til 8 400 tonn. Osteimporten fra EU bidrar til et bredt utvalg i det norske markedet. Av økningen i ostekvoten vil 700 tonn fordeles ved auksjon, og 500 tonn fordeles etter søknad med grunnlag i historisk import.

For kjøtt er det ved vurdering av konsesjoner lagt vekt på markedssituasjonen og om det er et importbehov i markedet. Forhandlingsresultatet innebærer at importkvoten for storfekjøtt økes med 1 600 tonn til 2 500 tonn. Videre åpnes det en importkvote for svineribbe på 300 tonn avgrenset til desember og med en tollsats innenfor kvoten. Det er også mindre økninger i de eksisterende kvotene for blant annet kyllingkjøtt, skinker og pølser. Samlet sett øker importkvotene for kjøttprodukter inn til Norge med 2 550 tonn. Det er ikke gitt konsesjoner til EU for sau- og lammekjøtt. Økt norsk produksjon av sau og lam er et prioritert område for regjeringen.

EUs konsesjoner

Forut for forhandlingene ble mulige norske offensive interesser overfor EU kartlagt hos et bredt utvalg av norske bedrifter med sikte på økt norsk eksport. På grunnlag av innspill fra aktørene fremmet Norge krav om konsesjoner på varer der det i dag er eksport til EU, eller der aktørene vurderer eksportmulighetene som gode. Forhandlingsresultatet innebærer at Norge har fått bedre markedsadgang inn til EU for en rekke produkter. Konsesjonene omfatter produkter innenfor meieri, kjøtt, blomster, alkoholholdige drikkevarer og råvarer til dyrefôr. I alt er det opprettet åtte nye kvoter for eksport fra Norge til EU.

I tillegg er det gitt tollfrihet for enkelte tollinjer med norsk eksport til EU.

Administrative og økonomiske konsekvenser

Avtalen innebærer innføring av én ny importkvote inn til Norge (svineribbe). Denne vil bli administrert av Landbruksdirektoratet. Innføringen vil innebære noe merarbeid. På den andre siden avvikles fire eksisterende kvoter inn til Norge ved at det innføres tollfrihet.

Gjennomføringen av avtalen innebærer i størrelsesorden 140 mill. kroner i provenytab som følge av nye tollkonsesjoner. Økte auksjonsinntekter forventes å utgjøre om lag 70 mill. kroner. Anslagene er svært usikre. Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag om bevilgning i 2019-budsjettet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Ingrid

Heggø, Odd Omland og Knut Storberget, fra Høyre, Laila Davidsen, Ingunn Foss, Gunnar Gundersen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, fra Venstre, Pål Farstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, viser til Prop. 115 S (2016–2017) om samtykke til inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens Artikkel 19.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at EØS-avtalen er den viktigste handelsavtalen for norsk næringsliv, og at den utgjør fundamentet for et bredt og omfattende samarbeid mellom Norge og EU. Landbruket er unntatt fra den generelle frihandelen mellom Norge og EU, med unntak av de varer og vilkår som partene blir enige om under Artikkel 19 i avtalen.

Komiteen viser videre til at Artikkel 19 slår fast at vilkårene for handel med basis landbruksvarer skal utvikles på gjensidig fordelaktig basis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at utviklingen i handelen basert på de tidligere forhandlingsrundene om Artikkel 19 ikke har vist en tilfredsstillende balanse mellom import og eksport av landbruksvarer. Ettersom avtalen åpner for nye gjennomganger, mener disse medlemmer denne ubalansen må vektlegges mer fra norsk side i senere runder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at regjeringen har vektlagt å gi konsesjoner for produkter som det er eksisterende import på. Flertallet er enige i at det er viktig å vektlegge dette, men vil peke på at tollfrie kvoter innebærer et varig og irreversibelt tap av norske produksjonsmuligheter, og at en derfor ikke bare kan legge dagens markedssituasjon til grunn. Flertallet vil videre peke på at det er stor forskjell på verdien av tollfrie kvoter for ulike produkter. Grovfôrbaserte husdyrprodukter som melk og kjøtt fra storfe/småfe peker seg ut med den største verdiskapningen per tonn ferdig vare, og de har i tillegg langt større verdi enn andre husdyrprodukter for sysselset-

ting og utnytting av arealressursene over hele landet. Flertallet mener derfor at hensynet til produksjonsmuligheter og varig verdiskapning bør vektlegges langt sterkere fra norsk side i kommende runder.

Komiteen merker seg enigheten mellom Norge og Kommisjonen den 5. april 2017.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, ser betydelige utfordringer for landbruket ved å øke kvotene slik som foreslått, særlig for norsk melkeproduksjon.

Stortinget har vedtatt å fase ut eksportsubsidiene for landbruksvarer innen utgangen av 2020. Utfasingen vil særlig få konsekvenser for norsk melkeproduksjon, da vedtaket innebærer utfasing av støtten til merkevareeksport av ost. Om lag åtte prosent av kumelka har de siste årene vært nyttet til produksjon for eksport.

Effektene for melkeproduksjonen vil også få indirekte følger for storfekjøttproduksjonen, som i tillegg må tåle ytterligere tollfrie kvoter på storfekjøtt.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at forhandlingsresultatet gir en økning i kvoter som ligger under økningen i avtalen som trådte i kraft i 2012. Fremlagt avtale øker ostekvoten med 1 200 tonn, til 8 400 tonn. I avtalen iverksatt 1. juli 2003 ble ostekvoten økt med 1 440 tonn, mens den i avtalen iverksatt fra 1. januar 2012 ble økt med ytterligere 2 700 tonn til gjeldende 7 200 tonn. Fremlagt avtale øker kvoten for kjøttprodukter med 2 550 tonn. I artikkel 19-avtalen som ble iverksatt 1. januar 2012, ble importkvotene for kjøttprodukter økt med totalt 3 100 tonn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har videre merket seg at «hagedøra» for import av potteplante- og hagebruksprodukter nå har blitt åpnet så mye at det skaper usikkerhet for verdiskapingen i det norske hagebruket. I tillegg kommer angrep på importvernet i form av artsmodifisering for å omgå eksisterende tollbestemmelser. Disse medlemmer ber derfor regjeringen sørge for et velfungerende importvern også for denne sektoren. Den store importen av levende plantemateriale utgjør videre en stor risiko for å slippe inn nye skadegjørere og plantesykdommer. Disse medlemmer vil understreke myndighetenes ansvar for å sikre en betryggende kontroll av importert plantemateriale, og at importørens erstatningsansvar for skader klargjøres.

Komiteen mener at det er av betydning at disse forhandlingene kan avsluttes, og at vi fortsatt i hovedsak kan beholde vårt importvern.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at regjeringens ønsker om å reversere de nødvendige grep som er gjort tidligere knyttet til ost og kjøtt, ikke fikk tilstrekkelig tilslutning.

Komiteen viser til at importvernet må stå fast, og at regjeringen til enhver tid må sikre et velfungerende importvern.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener at det ut fra resultatet i den nye avtalen må fremmes forslag om kompenserende tiltak, særlig for melkeprodusenter, for å sikre avsetning av norsk melk i og utenfor Norge. Regjeringen må etter flertallets oppfatning iverksette gode og virksomme kompenserende tiltak og bes komme tilbake til Stortinget med dette i forslaget til neste års statsbudsjett.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2018 fremme kompenserende tiltak for det tap produsenter får ved bortfall av markedsandeler i forbindelse med avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 og utfasing av eksportsubsidier.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det er gitt betydelige innrømmelser fra norsk side i forhandlingene. Dette skjer samtidig som importen av jordbruksvarer fra EU øker og eksportsubsidiene skal fases ut. Dette vil gjøre det vanskelig for norske bønder å ta ut en pris på sine varer som står i stil med kostnadsnivået som er i Norge.

Dette medlem viser også til at Storbritannia skal gå ut av EU. Dette er det ikke tatt hensyn til i den inngåtte avtalen. Der er kun en utvidelse av EU omtalt. Dette medlem mener at artikkel 19 i EØS-avtalen må ta hensyn til at EU skal reduseres.

Dette medlem mener at vilkårene i EØS-avtalens artikkel 19, om at handel med jordbruksvarer skal skje innenfor rammen av partenenes jordbrukspolitikk og på gjensidig fordelaktig basis, ikke er oppfylt.

Dette medlem kan på denne bakgrunn ikke gi samtykke til den fremforhandlede avtalen.

Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Komiteens utkast til innstilling ble 1. juni 2017 oversendt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse.

Utenriks- og forsvarskomiteen uttaler i følgende brev av 6. juni 2017:

«Utenriks- og forsvarskomiteen viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 1. juni vedrørende Prop. 115 S (2016-2017) Samtykke til inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens artikkel 19.

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til næringskomiteens utkast til innstilling til Prop. 115 S (2016-2017) og har ingen ytterligere merknader.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding II fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen når Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2018 fremme kompenserende tiltak for det tap produsenter får ved bortfall av markedsandeler i forbindelse med avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 og utfasing av eksportsubsidier.

II

Stortinget samtykker i inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens artikkel 19.

Oslo, i næringskomiteen, den 8. juni 2017

Geir Pollestad

leder

Knut Storberget

ordfører